

DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(10\).2024.0001](https://doi.org/10.35387/ucj.2(10).2024.0001)

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗВО ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИЧНО- ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ ДИСКУРС

Лариса Лук'янова

e-mail: larysa.lukianova@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-0982-6162>

Анотація. У статті здійснено аналіз наукових поглядів щодо визначення феномену готовності викладачів ЗВО до професійної діяльності, зокрема у контексті його готовності до реалізації змішаного навчання. Проаналізовано ступінь дослідженості понять готовності і змішане навчання. Визначено сутність поняття та обґрунтовано структуру готовності викладачів ЗВО до реалізації змішаного навчання. На основі експериментального дискурсу обґрунтовано актуальність досліджуваного явища в освітній практиці через сукупність чинників, детермінованих стрімкими темпами модернізації усіх компонентів освіти на засадах випереджувального розвитку, осучасненням професійних функцій викладача ЗВО як суб'єкта освітньої діяльності, нагальною потребою безперервного удосконалення професійної компетентності викладача. Доведено, що сутність готовності викладачів ЗВО до відповідного виду професійної діяльності слід розглядати у діалектичній єдності її структурних компонентів, властивостей, зв'язків і відносин, сукупність яких складає інваріантні та іманентні складові у поєднанні особистісного та процесуального складників. Основу структури досліджуваного явища складають три взаємопов'язані компоненти готовності (психологічна, методична і технологічна), зміст яких наповнюють 13 обґрунтованих взаємообумовлених показників (психологічна готовність: мотиваційний; предметний; рефлексивний; адаптивний; методична готовність: інформаційний; методичний; емпіричний; змістовий; технологічна готовність: технологічні знання; технологічні уміння; цифровий; діяльнісний; комплексний), які мають вияв на трьох рівнях.

Ключові слова: змішане навчання, готовність, структура готовності, викладач ЗВО.

STRUCTURE AND CONTENT OF THE READINESS OF THE TEACHER OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION FOR THE IMPLEMENTATION OF BLENDED LEARNING: A THEORETICAL AND EXPERIMENTAL DISCOURSE

Larysa Lukianova

e-mail: larysa.lukianova@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-0982-6162>

Abstract. The article analyzes scientific views regarding the definition of the phenomenon of the readiness of teachers of higher education institutions for professional activity, in particular in the context of their readiness for the implementation of blended learning. The degree of research of the concepts of readiness and blended learning is analyzed. The essence of the concept was determined and the structure of the readiness of teachers of higher education institutions to implement blended learning was substantiated. On the basis of the experimental discourse, the relevance of the researched phenomenon in educational practice is substantiated due to a set of factors determined by the rapid pace of modernization of all components of education on the basis of antici-

patory development, the modernization of the professional functions of the teacher of higher education institutions as a subject of educational activity, and the urgent need for continuous improvement of the professional competence of the teacher. It has been proven that the essence of the readiness of teachers of higher education institutions for the appropriate type of professional activity should be considered in the dialectical unity of its structural components, properties, connections and relations, the totality of which constitutes invariant and immanent components in a combination of personal and procedural components. In general, the basis of the structure of the phenomenon under study consists of three interrelated components (psychological, methodical and technological readiness), the content of which is filled by 13 substantiated mutually determined indicators (psychological readiness: motivational, substantive, reflective, adaptive; methodological readiness: informational, methodical, empirical, substantive; technological readiness: technological knowledge, technological skills, digital, operational, complex), which are manifested on three levels..

Key words: *blended learning, readiness, structure of readiness, teachers of higher education institutions.*

Вступ. З початком збройної агресії ситуація у вищій освіті України суттєво ускладнилася, а із розгортанням повномасштабної війни, стала новим випробуванням для освіти. Система освіти стикнулася з проблемами і викликами, серед найбільш складних слід назвати руйнування та пошкодження будівель навчальних закладів; переміщення закладів освіти; переїзд значної кількості викладачів і студентів в інші регіони України та за межі країни; зміна форми навчання учнів та студентів; відсутність технічних умов для проведення теоретичних і практичних занять через повітряні тривоги, блекаути, відсутність інтернету тощо (Лук'янова, 2023, с.4). Отже війна спонукала необхідність адаптувати освітній процес до нових реалій.

Підходи щодо готовності суб'єктів освітнього процесу ЗВО до умов воєнного стану, а також особливості надання освітніх послуг в таких умовах становлять теоретичний і практичний інтерес. У контексті зазначеного готовність має ґрунтуватися на поточному аналізі соціально-економічних трансформацій. Водночас неготовність до адекватного сприйняття цих соціальних зовнішніх чинників спричиняє зведення людини до вигідного ресурсу

з отримання прибутку; невідповідність усього, що стосується культурного, духовного розвитку людини; визнання «моральним» лише те, що є вигідним; панування прагматичної мотивації праці, знецінення сенсу праці, зниження цінності освіти, зростання розгубленості та безвідповідальності (Компанієць, 2012, с. 285–286).

Отже, у таких змінених умовах, зумовлених соціальними трансформаціями, суттєво посилюється вагомість внутрішніх, психологічних ресурсів особистості. З поміж яких особливе місце посідає готовність адаптуватися до цих змінених умов і трансформацій, що уможливорює подальшу ефективну діяльність усіх суб'єктів освітнього процесу. Окрім названих проблем, є і сукупність інших, що стоять на заваді органічного розвитку сучасної вищої освіти України. Так однією із вагомих проблем сучасної освіти, як справедливо підкреслюють вітчизняні дослідники, є суперечності між характером професійної діяльності вчителя в умовах дедалі більшого обсягу інформації, інтенсивного впровадження та використання засобів ІКТ і традиційним рівнем навчання (Гуревич, Гордійчук, Коношевський, Коношевський, Кусій, Драчук, 2023, с. 15). Підтримуючи правомірність тако-

го підходу додамо, що і вчителі, і викладачі вищих закладів освіти не завжди мають відповідний рівень готовності до реалізації інноваційних форм і методів навчання.

Теоретична основа і методи дослідження. Слід зазначити, що окремі аспекти проблеми готовності педагога до роботи в умовах змішаного навчання були у полі зору вітчизняних та зарубіжних дослідників. Й оскільки контекст питання має дві складові: готовність (тракуємо як якісний показник інноваційної діяльності) і змішане навчання (сприймаємо як діяльність суб'єктів освітнього процесу в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності) розглянемо ступінь дослідженості кожної з них окремо.

Щодо готовності. У сучасних словниках готовність тлумачиться як стан готового або бажання зробити що-небудь (Сучасний тлумачний словник української мови, 2008, с. 257). Готовність також розглядають як актуально-реалізоване уміння здійснювати дії-операції певного роду (Герасимова, 2015). Готовність показує можливість, схильність суб'єкта діяти на достатньо високому рівні, будучи вирішальною умовою швидкої адаптації до праці, подальшого професійного самовдосконалення і підвищення кваліфікації (Шанскова, 2014). Сучасні науковці єдині в розумінні того, що саме готовність спонукає до цілеспрямованої активності, яка визначає вибір засобів і прийомів їх упорядкування для досягнення цілей, що стосуватиметься і професійної діяльності, зокрема й реалізації змішаного навчання. Аналіз останніх публікацій свідчить, що ця проблема активно привертає увагу дослідників професійно-педагогічної діяльності.

Підходи щодо формування і розвитку готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності, представлені у

дослідженнях О. Акімова, О. Демченко, А. Коломієць, Л. Хомич та ін.; формування готовності до професійного удосконалення педагога, вивчали М. Вовк, О. Дубасенюк, О. Семиног, О. Цюняк та ін., готовність до інноваційної професійної діяльності вчителя студіювали О. Антонова, І. Гавриш, Л. Шевченко та ін., формування готовності до творчої діяльності та можливості самореалізації вчителя у післядипломній освіті розглядали Т. Сорочан, та ін. Окрему увагу ми приділили феномену готовності у психологічному контексті, які розкрито у працях І. Балла, О. Бондарчук, В. Моляко, Л. Карамушки, В. Семиченко, Е. Помиткіна та ін.

В умовах сучасних соціальних трансформацій особливого значення набуває особистісна готовність до професійної діяльності у змінюваних умовах, яка великою мірою залежить від здатності адаптуватися до швидкоплинних змін. Як підкреслює Р. Михайлишин, суттєвою у професійній діяльності педагога є готовність до зміни характеру взаємодії в навчально-виховному процесі. Педагог повинен бути готовим до вмотивованої професійної діяльності, здатним працювати не лише по-новому, а й бути ініціатором інноваційних процесів. Важливо, щоб для педагога така готовність стала потребою (Михайлишин, 2016).

Щодо змішаного навчання. Перші розвідки стосовно визначення сутності змішаного навчання та його впровадження в освітній процес було оприлюднено у зарубіжних наукових публікаціях. Нам імпонує узагальнена думка зарубіжних вчених К. Рід і Х. Сінг, які трактують змішане навчання як навчальну програму, спрямовану на оптимізацію результатів навчання, оптимізацію досягнення цілей навчання за допомогою використання «правильних» технологій навчання («right» learning

technologies) з метою передати «правильні» навички, «потрібні» людині в «потрібний» час (Sing, Reed, 2022). Серед інших зарубіжних досліджень, зосереджених на сутності та перевагах змішаного навчання, привертає увагу стаття (Dziuban, Graham, Moskal, Norberg, & Sicilia, 2018), яка містить аналіз змішаного навчання в контексті сучасної вищої освіти. Автори доводять, що змішане навчання значно підвищує успішність навчання, оскільки здобувачі вищої освіти, позитивно сприймають такий формат навчання, вважаючи його більш ефективним для досягнення освітніх цілей та створення сприятливого освітнього середовища. Окрім того зарубіжні дослідники підкреслюють, що завдяки змішаному навчанню, студенти отримують більше можливості контролювати процес своєї освіти, зокрема щодо вибору змісту та форм навчання й загалом збільшує індивідуалізацію навчального процесу і сприяє його інклюзії (Castro, 2019).

Суголосною цій точці зору є й умови води К. Лім і К. Греєм (Lim, Graham, 2021). Так, дослідники підкреслюють, що змішане навчання забезпечує альтернативні способи доступу до матеріалів курсу; уможливорює реалізацію власної освітньої траєкторії; дозволяє урахувувати культурні, мовні та соціальні особливості студентів; надає більш доступні освітні можливості для студентів з різних країн; дозволяє використовувати різні педагогічні інструменти та методики, які можуть бути адаптовані під особливі навчальні потреби здобувачів вищої освіти; можливість вибирати цифрові ресурси; розширюють можливості комунікації та співпраці між студентами з різними освітніми можливостями (Lim, & Graham, 2021). Важливим є акцент, що змішане навчання передбачає не просто перенесення частин очного навчання онлайн, а

вимагає перегляду концепції всього процесу навчання (Garrett, 2013).

У контексті нашого дослідження найбільш прийнятним є визначення сутності змішаного навчання як цілеспрямованого процесу здобування знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання при наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання (Кухаренко, 2021). При цьому ми враховуємо точку зору, що суттєвою ознакою змішаного навчання є вагома доля онлайн навчальної діяльності, яка може бути організована через посилення на ресурси і завантаження текстів та матеріалів (Кобися, 2017, с. 75).

Щодо чинників, які впливають на результати змішаного навчання, задоволеність та залученість студентів у цей процес, а також підготовку викладачів вищої освіти до його здійснення (Nortvig, Petersen, & Balle, 2018). Дослідниками було зафіксовано, що ефективність електронного та змішаного навчання суттєво залежить від активної присутності викладачів у онлайн-середовищі, що уможливлюється через регулярне спілкування, зворотний зв'язок та моделювання критичного дискурсу. Онлайн-компоненти змішаного навчання надають студентам більшу гнучкість та доступність до ресурсів та матеріалів курсу, що особливо актуально для навчання дорослих або студентів, які вже працюють. Змішане навчання дозволяє адаптувати освітні матеріали до індивідуальних потреб студентів, забезпечуючи більш глибоке засвоєння матеріалу та розвиток критичного мислення, що забезпечується використанням цифрових інструментів

зادля адаптації навчальних матеріалів під конкретні потреби або рівень підготовки студентів. Окрім того дослідники підкреслюють роль регулярного, конструктивного зворотного зв'язку, зокрема оцінювання досягнень та прогресу у навчанні, що суттєво сприяє підвищенню мотивації та ефективності навчального процесу.

Оскільки нас цікавить питання готовності педагога до роботи в умовах змішаного навчання, наголосимо, що означене питання досліджували Ю. Триус, І. Герасименко (Триус, Герасименко, 2012; О. Коротун (Коротун, 2016); Р. Гуревич (Гуревич та ін., 2023), В. Кухаренко (Кухаренко та ін.) та ін. Слід також згадати праці О. Барни, К. Бугайчука, М. Кадемії, Н. Морзе, О. Спіріна, Л. Карташової, Г. Ткачук, К. Осадчої, Г. Чередніченко які аналізують різні аспекти змішаного навчання.

Проте питання, яке є предметом нашої уваги, зокрема структура та зміст готовності викладача ЗВО до роботи в умовах змішаного навчання розкрито недостатньо.

У процесі дослідження використано комплексний підхід до вибору методів наукового осмислення, передусім теоретичних, зокрема вивчення, узагальнення, систематизація науково-педагогічної, психологічної літератури з теми дослідження для з'ясування стану опрацювання проблеми, упорядкування матеріалу та забезпечення логіки його викладу.

Мета наукового дослідження. Обґрунтувати структуру і зміст готовності викладачів ЗВО педагогічного профілю до організації змішаного навчання та проаналізувати сучасні підходи, спрямовані на виявлення ролі цієї особистісно-професійної якості сучасного викладача вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Актуальність проблеми готовності виклада-

ча ЗВО до реалізації змішаного навчання в освітній практиці обґрунтовуємо сукупністю чинників. По-перше, пролонгованим оновленням змісту освіти, зокрема стрімкими темпами модернізації усіх її компонентів, на засадах випереджувального розвитку. По-друге, осучасненням професійних функцій викладача ЗВО як суб'єкта освітньої діяльності, зокрема перехід від трансляції знань до інтерактивної взаємодії зі студентом, що сприятиме формуванню процесу конструювання власних знань, яких вимагають сучасні реалії. По-третє, нагальною потребою безперервного удосконалення професійної компетентності викладача, зокрема формуванням і розвитком його готовності до використання інноваційних технологій і методів навчання, з поміж яких найбільш затребуваним, з урахуванням сучасних реалій, є саме технологія змішаного навчання.

Проте не зважаючи на достатньо велику кількість публікацій з проблеми змішаного навчання, особливостей впровадження у різні ланки освітньої системи, обґрунтовані переваги його використання у сучасних реаліях, наразі активне впровадження змішаного навчання в освітній процес ЗВО є достатньо ускладненими. З-поміж інших перешкод слід назвати відсутність чіткого визначення змішаного навчання, надання його змісту доволі різноманітного, іноді суперечливого, контексту (Див. додаток 1, рис.1).

Вищезначене унеможливорює визначення чіткої структури готовності викладачів ЗВО педагогічного профілю до організації і ефективного впровадження змішаного навчання в освітній процес, що у свою чергу негативно позначається на підборі форм і методів вирішення проблеми її (готовності) формування і розвитку, спонукало вивчення означеного питання у теорії і

практиці вітчизняної і зарубіжної теорії і практики. Проаналізовані наукові підходи й напрями дають підстави для висновку про те, що готовність є складною інтегративною характеристикою суб'єкта праці та обов'язково має включати мотивацію, знання, практичні уміння навички, а також досвід й особисте ставлення, які за умови сукупного впливу забезпечують ефективність виконуваної професійної діяльності (у даному разі реалізацію змішаного навчання у ЗВО).

Вивчення, аналіз та узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження показало, що наразі сутність готовності викладачів ЗВО до організації і впровадження змішаного навчання в освітній процес слід розглядати у діалектичній єдності її структурних компонентів, властивостей, зв'язків і відносин. Сукупність яких складає інваріантні та іманентні складові готовності, та увиразнюється у поєднанні особистісного та процесуального складників. Особистісний складник готовності – це інтелектуальна, волюва, мотиваційна готовність, що включає інтерес, ставлення до діяльності, почуття відповідальності, потребу виконання поставлених завдань на високому професійному рівні. Натомість процесуальний складник готовності – це операціонально-технічний інструментарій педагога (професійні знання, уміння, навички і засоби педагогічного впливу).

Отже готовність викладача ЗВО до реалізації змішаного навчання є багатофункціональним та багатокомпонентним поняттям. Особливий акцент у визначенні сутності означеного феномену робимо на здатності викладача ЗВО у потрібний момент активізувати всі свої потенційні можливості і, спираючись на набуті знання, досвід, сформовані навички, приймати самостійні рішення у конкретній ситуації відпо-

відно до окресленої мети діяльності, це передусім концентрований показник суті діяльності викладача, міра його професійної здібності.

Досліджуваний вид готовності як і будь яка інша готовність до інноваційної професійної діяльності передбачає наявність психологічної готовності, що включає свідоме ставлення до діяльності згідно власних здібностей і можливостей; практичної готовності, яка визначає конкретну сукупність професійних знань, умінь та навичок; моральної готовності, що ґрунтується на усвідомленні та позитивному ставленні до інноваційної професійної діяльності та прагненні до максимального використання власних сил та можливостей у впровадженні інноваційних технологій; особистісної готовності до саморозвитку, спрямованої на підвищення рівня власної професійної компетенції, розвиток професійно-значимих якостей особистості відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку.

Спроба конкретизації структури готовності викладачів ЗВО до реалізації змішаного навчання спонукала до обґрунтування змісту компонентів та наповнення їх показників. Систематизація, узагальнення наукових джерел з проблеми змішаного навчання та урахування результатів проведеного анкетування за участі 544 викладачів, уможливили виокремлення компонентів готовності викладачів ЗВО до організації і реалізації змішаного навчання (Котун, Лук'янова, Баніт & , 2023). Таким чином було визначено, що структура готовності викладача ЗВО до реалізації змішаного навчання складається із взаємопов'язаних трьох компонентів, основу яких наповнюють 13 обґрунтованих взаємообумовлених показників, які мають вияв на трьох рівнях. Її сформованість забезпечить функціональ-

ність результату, зокрема підготовленість педагогічного персоналу ЗВО до відповідного виду діяльності.

У процесі вибору компонентів та обґрунтування їх змісту ми дотримувалися сукупності вимог, провідними з яких була їхня здатність відображати основні закономірності функціонування показника; охоплювати його суттєві ознаки, а також відображати його необхідні ознаки та якості. Вони мають бути стійкими й вагомими і відображати зв'язки між усіма компонентами досліджуваного явища. Показники обиралися таким чином, щоб залежно від їх прояву можна робити висновки щодо ступеню вираженості конкретного компонента та здатності віддзеркалення рівня сформованості вимірюваної якості в часі.

Для підтвердження або спростування здобутих теоретичних узагальнень щодо компонентів структури готовності педагогічного персоналу ЗВО до впровадження змішаного навчання, було проведено опитування викладачів з метою визначення їх думки щодо вагомості окремих компонентів у структурі готовності до означеного виду діяльності. Респондентам було запропоновано оцінити за 10 бальною шкалою вагомість кожного із компонентів, де 1 – зовсім невагомий, 10 – дуже вагомий.

Рис.2 (додаток 2) візуалізує кількість респондентів (%), які надали найвищий ранг – 10 балів – відповідному компоненту готовності.

Таким чином із усієї сукупності було виокремлено 3 компоненти готовності: психологічна, методична, технологічна. Для кожного компонента обґрунтовано відповідні показники оцінювання, загальна кількість яких становила 13:

Психологічна готовність має 4 показники:

n1 – мотиваційний; n2 – предметний; n3 – рефлексивний; n4 – адаптивний.

Методична готовність ґрунтується на 4 показниках:

n5 – інформаційний; n6 – методичний; n7 – емпіричний; n8 – змістовий.

Технологічна готовність конкретизується 5 показниками:

n9 – технологічні знання; n10 – технологічні уміння; n11 – цифровий; n12 – діяльнісний; n13 – комплексний.

Таким чином загальна структура готовності викладача ЗВО до реалізації змішаного набуває вигляду, візуалізованому на Рис.2 (додаток 3).

Конкретизуємо сутність кожного з компонента відповідно до показників і рівнів прояву.

У нашому розумінні психологічна готовність до реалізації змішаного навчання є передусім готовністю викладача до сприйняття й підтримки інновацій у педагогічній практиці, а також розуміння сутності й вмотивованість до впровадження змішаного навчання. Показники компоненту відображають як емоційну стійкість, так і здатність реагувати на труднощі, які виникають або виникатимуть в процесі впровадження ЗН; відкритість до використання нових технологій, впровадження інноваційних форм і методів навчання. Параметри, за якими визначалися рівні розвитку методичної готовності викладачів ЗВО відображають уміння розподіляти матеріал для самостійного вивчення, індивідуальних занять, групової роботи, а також навички планування занять з урахуванням онлайн, офлайн компонентів та самостійної роботи; умінь створювати й адаптувати навчальні матеріали до роботи у відповідних середовищах. У змісті технологічної готовності викладача до реалізації змішаного навчання увиразнюється сукупністю відповідних показників, що відображають уміння, провідними зпоміж яких є ефективний пошук спеціальних цифрових платформ, додатків

для застосування різних моделей змішаного навчання; застосовування імерсивних технологій для комплексного предметного навчання у відповідності до застосування певної моделі змішаного навчання. Не залишилися поза увагою і уміння застосовувати розширені можливості технологій штучного інтелекту. Особливого значення також було надано умінням організовувати роботу в умовах обмеженого доступу до Інтернету та мотивування здобувачів освіти ефективно використовувати цифрові ресурси з урахуванням технічних нюансів.

Визначаючи рівні готовності викладача ЗВО до реалізації змішаного навчання, ми враховували, що рівень готовності до будь-якого виду професійної діяльності не є інваріантною ознакою, а може змінюватися з часом, досвідом, індивідуальними знаннями, уміннями та навичками. Отже послуговуючись працями В. Моляко (1989) щодо класифікації рівнів готовності, ми припустили, що сформованість готовності викладачів ЗВО до організації і реалізації змішаного навчання може бути виявленою на трьох рівнях: незначному (низькому), достатньому (середньому) і значному (високому), кожний з яких визначається рівнем відповідних показників.

Висновки. У наукових дискусіях щодо сутності змішаного навчання загалом та конкретизації готовності викладача ЗВО до його впровадження в освітній процес, а також залежності ефективності цього процесу від структури самої готовності багатьма науковцями

висловлюються різні точки зору. Педагоги приділяють увагу виявленню дидактичних і виховних чинників і умов, що дають змогу управляти становленням та розвитком готовності вчителя-викладача; психологи обґрунтовують характер зв'язків і залежностей між станом готовності та ефективністю діяльності. Студіювання наукових розвідок вітчизняних (Р. Гуревич, А. Кобися, В. Кухаренко) та зарубіжних (К. Грехем, Дж. Гаррет С. Дзюбан, Р. Кастро, К. Лім Норберг, Ч. Сінгх, А. Н. Сіціліа та ін.) дослідників засвідчило, що не існує однозначного розуміння сутності й структури та змістового наповнення досліджуваного поняття. Отже розбіжності у визначенні сутності готовності викладача до реалізації змішаного навчання та її структури, що мають місце у науковому дискурсі дають підстави для констатації суперечливих точок зору, а відтак і про доцільність проведення подальших поглиблених досліджень задля узгодження процедур щодо використання здобутих узагальнень у експериментальній площині.

Матеріал підготовлений у межах виконання проекту (2022.01/0098) «Максимізація ефективності ресурсів змішаного навчання в закладах вищої педагогічної освіти у воєнний час та повоєнного відновлення України», що реалізується за грантової підтримки НФДУ.

Зміст, висвітлений в цій статті, може не співпадати з поглядами Національного фонду досліджень України і є виключною відповідальністю ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, що реалізує проект.

ДОДАТКИ

Додаток 1

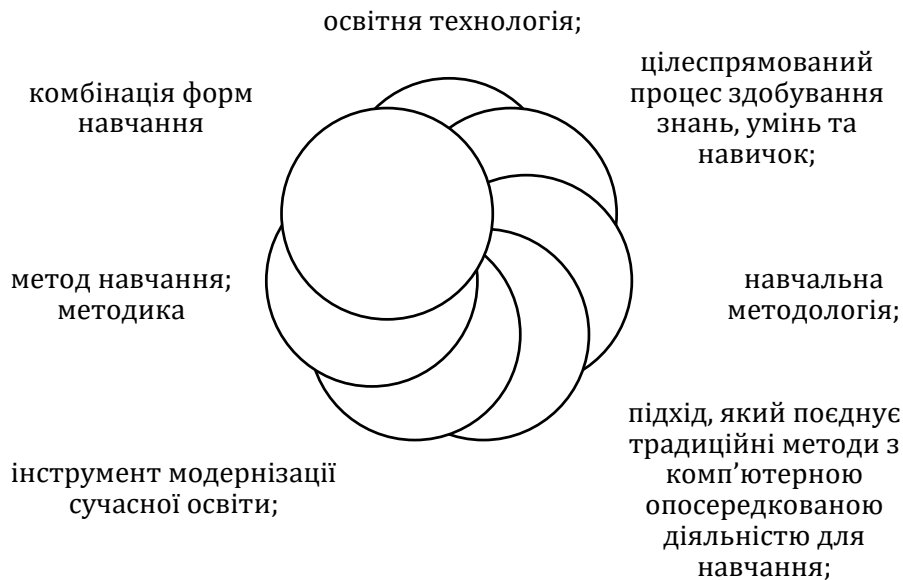

Рис. 1. Сутність поняття «змішане навчання» у вітчизняних і зарубіжних наукових розвідках

Додаток 2

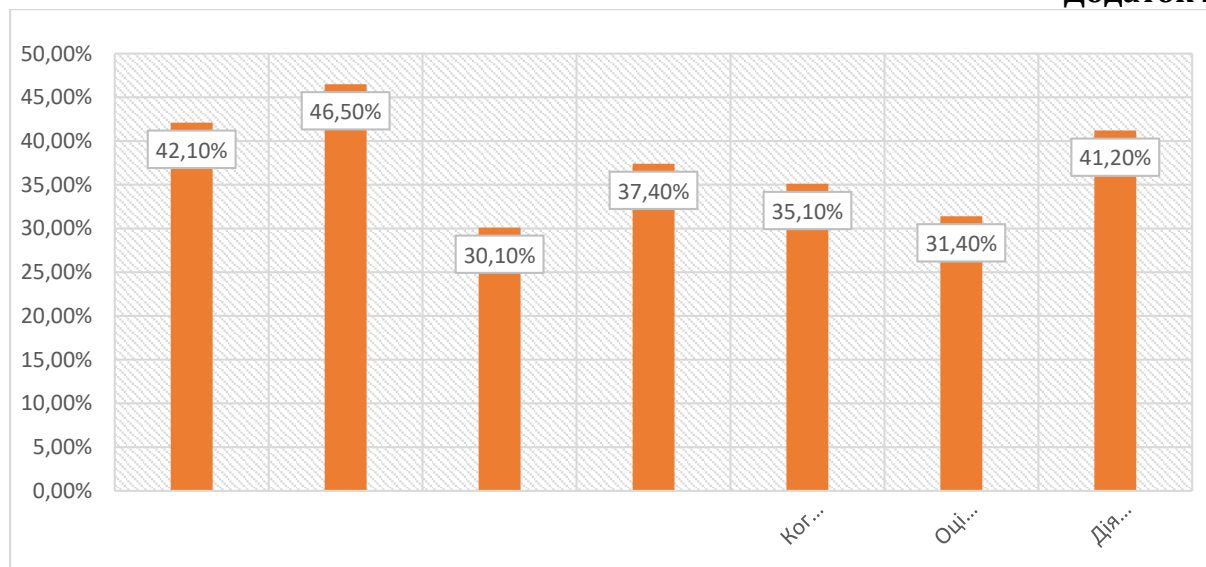

Рис. 2. Оцінювання вагомості окремих компонентів у структурі готовності викладача ЗВО до впровадження змішаного навчання

Додаток 3

Рис. 3. Структура готовності викладачів ЗВО до реалізації змішаного навчання

ЛІТЕРАТУРА

- Castro, R. (2019). Blended learning in higher education: Trends and capabilities. *Education and Information Technologies*, 24, 2523–2546.
- Dziuban, C., Graham, C. R., Moskal, P. D., Norberg, A., & Sicilia, N. (2018). Blended learning: The new normal and emerging technologies. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 15(1), 3.
- Lim, C. P., & Graham, C. R. (2021). *Higher education in Asia*. Springer Nature Singapore Pte Ltd.
- Nortvig, A.-M., Petersen, A. K., & Balle, S. H. (2018). A literature review of the factors influencing e-learning and blended learning in relation to learning outcome, student satisfaction, and engagement. *Electronic Journal of e-Learning*, 16(1), 46–55.
- Garrett, J. (2013). Designing blended courses the ADDIE way. Retrieved from <https://www.facultyfocus.com/articles/blended-flipped-learning/designing-blended-courses-the-addie-way/>
- Singh, H., & Reed, Ch. (2022). Retrieved from <https://maken.wikiwijs.nl/userfiles/f7d0e4f0bd4661998>
- Герасимова, І. Г. (2015). Критеріально-рівнева структура готовності до виявлення професійної мобільності майбутніх випускників аграрних ВНЗ. *Сучасні освітні технології у професійній підготовці фахівців аграрного профілю*, 16–30.
- Гуревич, Р. С., Гордійчук, Г. Б., Коношевський, Л. Л., Коношевський, О. Л., Кусій, М. І., & Драчук, М. І. (2023). Змішане навчання як сучасна форма побудови навчального процесу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 69, 14–35. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-14-35>
- Кобися, А. П. (2017). Інформаційне освітнє середовище як платформа для реалізації змішаного навчання у вищих навчальних закладах. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 57(1), 75–82.
- Компанієць, В. В. (2012). Соціально-економічний розвиток України: фактори кризи: (систем. порушення та стратег. помилки реформування). *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 37, 284–286.

- Котун, К., Лук'янова, Л., Баніт, О., Годлевська, К., Петренко, Л., & Радомський, І. (2023). *Змішане навчання в закладах вищої педагогічної освіти України в умовах війни: аналітична записка*. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. <https://doi.org/10.35387/project.2022.01/0098.result.01>
- Котун, К. В., & Годлевська, К. В. (2023). Здійснення змішаного навчання у ЗВО педагогічного профілю: програма тренінг-курсу. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. <https://doi.org/10.35387/project.2022.01/0098.result.02>
- Котун, К. В., Годлевська, К. В., Лук'янова, Л. Б., Аніщенко, О. В., Баніт, О. В., Радомський, І. П., & Купальний, В. Ю. (2024). Методичний навігатор змішаного навчання: методичний поради́ник. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ. <https://doi.org/10.35387/project.2022.01/0098.result.03>
- Кухаренко, В. М. Змішане навчання. Вебінар. Retrieved from <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intelblended>
- Лук'янова, Л. (2023). Діяльність закладів вищої освіти в умовах війни: особливості організації, механізми адаптації до умов воєнного стану. У *Формування професійно важливих якостей майбутніх педагогів: андрагогічний вимір* (с. 3–21). Вінниця: «Твори».
- Михайлишин, Р. (2016). Професійна готовність педагога до інноваційної діяльності: якісний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*, 31, 11–18.
- Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів. (2008). Харків: Школа.
- Шанскова, Т. І. (2014). Готовність до професійної діяльності фахівців гуманітарного профілю в умовах здобуття другої вищої освіти. *Наукове електронне педагогічне видання «Андрагогічний вісник»*. Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/17184/1/%D0%A3%D0%94%D0%9A%2037.pdf>

TRANSLITERATED REFERENCES

- Herasymova, I. H. (2015). Kryterialno-rivneva struktura hotovnosti do vyjavlennia profesiinoi mobilnosti maibutnikh vypusknikov ahrarnykh VNZ [Criteria-level structure of readiness for professional mobility of future graduates of agricultural universities]. *Suchasni osvitni tekhnologii u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv ahrarnoho profilu*, 16–30.
- Hurevych, R. S., Hordiichuk, H. B., Konoshevskiy, L. L., Konoshevskiy, O. L., Kusii, M. I., & Drachuk, M. I. (2023). Zmishane navchannia yak suchasna forma pobudovy navchalnoho protsesu [Blended learning as a modern form of building the educational process]. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 69, 14–35. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-14-35>
- Kobysia, A. P. (2017). Informatsiine osvitnie seredovyshe yak platforma dlia realizatsii zmishanoho navchannia u vyshchykh navchalnykh zakladykh [Information educational environment as a platform for implementing blended learning in higher education institutions]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 57(1), 75–82.
- Kompaniets, V. V. (2012). Sotsialno-ekonomichni rozvytok Ukrainy: faktory kryzy: (systemni porushennia ta stratehichni pomylky reformuvannia) [Socio-economic development of Ukraine: crisis factors: (systemic violations and strategic mistakes of reforming)]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 37, 284–286.
- Kotun, K., Lukianova, L., Banit, O., Hodlevska, K., Petrenko, L., & Radomskiy, I. (2023). *Zmishane navchannia v zakladykh vyshchoi pedahohichnoi osvity Ukrainy v umovakh viiny: Analitychna zapyska* [Blended learning in pedagogical higher education institutions of Ukraine during the war: Analytical note]. Kyiv: Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziona NAPN Ukrainy. <https://doi.org/10.35387/project.2022.01/0098.result.01>

- Kotun, K. V., & Hodlevska, K. V. (2023). Zdiisnennia zmishanoho navchannia u ZVO pedahohichnoho profilii: prohrama treninh-kursu [Implementation of blended learning in pedagogical HEIs: A training course program]. Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. <https://doi.org/10.35387/project.2022.01/0098.result.02>
- Kotun, K. V., Hodlevska, K. V., Lukianova, L. B., Anishchenko, O. V., Banit, O. V., Radomskyi, I. P., & Kupalnyi, V. Yu. (2024). Metodychnyi navhivator zmishanoho navchannia: metodychnyi poradnyk [Methodical navigator for blended learning: A methodical guide]. Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. Kyiv. <https://doi.org/10.35387/project.2022.01/0098.result.03>
- Kukhareno, V. M. Zmishane navchannia [Blended learning]. Webinar. Retrieved from <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intelblended>
- Lukianova, L. (2023). Diialnist zakladiv vyshchoi osvity v umovakh viiny: osoblyvosti orhanizatsii, mekhanizmy adaptatsii do umov voiennoho stanu [Activities of higher education institutions in wartime: features of organization, mechanisms of adaptation to wartime conditions]. In *Formuvannia profesiino vazhlyvykh yakosteï maibutnikh pedahohiv: andrahohichnyi vymir* (pp. 3–21). Vinnytsia: «Tvory».
- Mykhailyshyn, R. (2016). Profesiina hotovnist pedahoha do innovatsiinoi diialnosti: yakisnyi aspekt [Professional readiness of a teacher for innovative activity: qualitative aspect]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiï pedahohichna*, 31, 11–18.
- Suchasnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 100000 sliv [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language: 100,000 words]. (2008). Kharkiv: Shkola.
- Shanskova, T. I. (2014). Hotovnist do profesiinoi diialnosti fakhivtsiv humanitarnoho profilii v umovakh zdobuttia druhoi vyshchoi osvity [Readiness for professional activity of specialists in the humanities under the conditions of obtaining a second higher education]. *Naukove elektronne pedahohichne vydannia «Andrahohichnyi visnyk»*. Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/17184/1/%D0%A3%D0%94%D0%9A%2037.pdf>

Про автора(-ів)

Лариса Лук'янова, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Виконавець проекту (2022.01/0098) «Максимізація ефективності ресурсів змішаного навчання в закладах вищої педагогічної освіти у воєнний час та повоєнного відновлення України», за грантової підтримки НФДУ.

About the author(s)

Larysa Lukianova, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Corresponding member of the NAES of Ukraine, Director of the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of NAES of Ukraine. Executor of the project (2022.01/0098) «Maximizing the effectiveness of blended learning resources in higher pedagogical education institutions during the War and Post-War recovery of Ukraine», with grant support of NRFU.

Received: 20.09.2024
Accepted: 10.10.2024